

Ivan Gundulić (1589 – 1638)

marti, 23 decembrie 2008

U ovom izdanju Hrvatske Granice, kut namijenjen kulturi posvetit ćemo piscu kojega stvaralačka snaga i bogatstvo izraza, opseg i vrstovna raznolikost ukupnog opusa, nadvisuju iznad većine pisaca svojega vremena. Riječ je o najvećem hrvatskom baroknom piscu, Ivanu Gunduliću. Rodio se u Dubrovniku 1589. godine, u vrlo staroj i uglednoj plemi koju obitelji. Stekao je klasično latinsko obrazovanje, uobičajeno za ono vrijeme, ali je, budući da je pohađao isusovačke kolegije u Dubrovniku, bio i pod snažnim utjecajem ideja katoličke promidžbe. Izuzio je i pravo, kako bi, kao i svi plemići, mogao obavljati državne poslove, tako kao što ih je obavljao i njegov otac. Nastavljaju i obiteljsku tradiciju, obavljajući državno-administrativnih službi u Dubrovniku i okolici; dva je puta bio knez u Konavlima (1615. i 1619.), a u Dubrovniku je uglavnom obavljao pravni poslove. 1621. godine izabran je za izaslanika Republike bosanskog plemića. Godine 1636. postaje senator, funkciju koju obavlja sve do smrti 8. prosinca 1638. godine.

Budući da su dubrovački knezovi mogli postati samo plemići i koji su napunili pedeset godina, nikad nije imao priliku obavljati tu funkciju. Gundulićeve su prve drame većinom bile prijevodi s talijanskoga ili scenske adaptacije pripovjednih djela. One su obrađivale poznate mitološke i književne teme, a uključivale su glazbu, balet i bogatu scenografiju. Od dramskih djela sačuvane su Arijadna, Prozerpina ugrabljena od Plutona, Dijana i Armida, dok su Galatea, Posvetiliću ljuveno, Kleopatra, Adon i Koroljka od ira izgubljene. Gundulić se afirmira kao kršćanski autor djelom Pjesni pokorne kraljice Davida. To su zapravo prijevodi Davidovih psalama. Zbirka sadrži slobodne prepjeve sedam pokornih psalama i teološko-meditativnu pjesmu Od veličanstva Božjijeh, koja se danas smatra Gundulićevom najboljom kraćom pjesmom. 1622. godine tiska se Suze sine razmetnog – religiozna poema u tri "plaća" – obrađuje biblijsku parabolu iz Evanđelja po Luki o grijehnom, razmetnom sinu koji se odmetnuo od oca, a kada se pokajao, bilo mu je sve oprošteno – otac ga je opet primio na svoja njedra. To je djelo u kojemu se mogu prepoznati barokne karakteristike (bogata i razvijena metaforika i antitetika, velika upotreba figura nabiranja), ali i opća polazišta duhovnoga života: ispraznost i prolaznost ovozemaljskih uživanja, potreba iskupljenja grijeha te prihvaćanje naših kršćanskih vjere. Godine 1628. u Dubrovniku se izvodi njegova pastirska igra Dubravka. Centralno Gundulićevo djelo zauzima povijesno-romantični ep u 20 pjevanja Osman, kojega stvara u posljednjem desetljeću života. Osman opjevava događaje u vezi s turskim sultanom, njegov nasilni dolazak na vlast, njegov poraz u sukobu s poljskom vojskom kod Horuma 1621. godine i njegovo svrgnuće sljedeće godine. Gundulić je pred sobom imao realni svijet svoga vremena koji je dočupao u nekim likovima kojima je dao uvjerljive crte psiholoških oznaka stanovitih karaktera. Na taj način je svoj ep približio trajnim vrijednostima vjekovnih postupaka. Djelo spada među najveće dostignute hrvatskog baroka. Gundulić se u stvaranju stihova najčešće koristi osmercem, meštom u njegovim djelima javljaju se i drugi oblici kao što su dvostruko rimovani dvanaesterac, i sestina.